

Nr 174.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående iordningställande av vissa kolonat i Norrbottens län, att upplåtas till lappar, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i skrivelse den 2 december 1938 hemställt, att ett belopp av 50,000 kronor måtte ställas till länsstyrelsens förfogande för bestridande av kostnaderna för iordningställande för därtill lämpade familjer av sex jordbrukskolonat å hemmanen Kurravaara nr 5, 6 och 7 i Jukkasjärvi socken av Norrbottens län. Länsstyrelsen har avsett att sålunda föreslagna kolonat skulle upplåtas åt lappar, som utan eget förvållande nödgats lämna renskötseln.

Vidare har länsstyrelsen i skrivelse den 17 februari 1939 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga anordningar för överförande från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond av 200,000 kronor ävensom förordna, att belopp, som av länsstyrelsen förskottteras till Norge för betesavgifter, vilka förklaras skola stanna på statsverket, hädanefter icke skola påföras lappfonden. Härvid har länsstyrelsen tillika anhållit, att därest icke av länsstyrelsen i nyssberörda framställning den 2 december 1938 begärda belopp för viss lapsk kolonisation anvisas av andra medel än lappfonden, överförande av medel till Norrbottens lappfond måtte ske med 250,000 kronor.

I. Framställningen angående anvisande av medel för iordningställande av kolonat.

Den av länsstyrelsen gjorda framställningen om medelsanvisning för iordningställande av sex för lappfamiljer avsedda kolonat hänför sig till förslag beträffande lappkolonisation, som framlagts vid en av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 maj 1930 länsstyrelsen anbefalld utredning angående de åtgärder, som borde vidtagas för avhjälpande av de inom vissa delar av lappmarken rådande missförhållanden samt rörande kostnaderna därför (1930 års lapputredning). Vid sådant förhållande torde, innan jag går närmare in på länsstyrelsens framställning, böra lämnas viss sammanträngd redogörelse för sagda utredning och vad därmed sammanhänger, särskilt i vad beträffar fråga om åtgärder för lapparnas bosättning.

Kungl. Maj:ts nämnda beslut den 30 maj 1930 om utredningens företagande var föranledd av framställning i ämnet utav riksdagen i skrivelse den 18 mars 1930 (nr 75).

Nomadskoleinspektören E. Bergström, f. d. landshövdingen N. G. Ringstrand och jordbrukskonsulenten W. L. Wanhainen ha vid olika tidpunkter av chefen för socialdepartementet, jämlikt av Kungl. Maj:t givet bemyndigande, tillkallats att deltaga i utredningsarbetet.

Den 29 december 1935 avgav 1930 års lapputredning betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas m. m. (stat. off. utr. 1936: 23).

Betänkandet innehåller en redogörelse för de förhållanden, under vilka renskötseln i Norrbottens län bedrives, och för anledningarna till rådande missförhållanden därutinnan. Utredningen framlägger en rad förslag till åtgärder, vilka enligt utredningens mening skulle vara ägnade att stödja nomadlapparnas näringsutövning inom länet samtidigt som de avsåge att minska friktionsanledningarna mellan den bofasta befolkningen och lapparna.

I sådant syfte föreslår utredningen bland annat ändrad indelning i lappbyar, överflyttning av renar mellan de fyra nordligaste lappbyarna, maximering av renantalet, uppförande av renstängsel m. m. ävensom åtgärder för överförande till jordbruket av lappar, som utan eget förvållande nödgats lämna renskötseln.

Utredningens förslag i sistnämnda hänseende utmynnar i hemställen att länsstyrelsen i Norrbottens län beredes tillfälle att företaga en försökskolonisering, för vilken i huvudsak skulle gälla de i kungörelsen den 18 juli 1928 (nr 314) angående grunder för upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark angivna grunder med av utredningen ifrågasatta avvikelser. För ändamålet hemställas att till länsstyrelsens förfogande måtte ställas dels intill 119,000 kronor för iordningställande under de närmaste åren av 17 stycken jordbrukslägenheter för lappar enligt en beräknad kostnad av 7,000 kronor per lägenhet och dels därutöver ett belopp av 6,000 kronor för tillhandahållande vid behov av lån för inventarieanskaffning, beräknade till högst 400 kronor för en var av samma antal lägenheter, ävensom att en summa av intill 10,000 kronor blir tillgänglig för inköp av jord i enskild ägo, vars förvärvande för ifrågavarande syfte prövas gynnsamt och erforderligt, ävensom för bestridande av länsstyrelsens utgifter för verksamhetens administrerande. Samtliga dessa medel förutsätts kunna av Kungl. Maj:t på länsstyrelsens rekvisition omedelbart ställas till förfogande.

Utredningen synes alltså ha tänkt sig, att försökskoloniseringen skulle kunna vidtagas utan avvaktande av prövningen av utredningens förslag i övrigt.

1930 års lapputredning anför till motivering av sitt förslag i fråga om jordbrukskolonisering bland annat följande.

Utredningens förslag, speciellt i fråga om fastställande av rationella renantal inom de olika betesområdena, komme genom den nedskärning i renstammen de innehölle, att medföra att en del lapska hushåll icke längre finge rum inom rennärigen. Vidare förekomme åtskilliga fall där lappfamiljer hängde kvar i renskötseln, oaktat deras rennehav vore så litet att det blott vore en tidsfråga, när de måste sluta som nomader. Därjämte förekomme fall av lapsk bosättning, där vederbörande ännu hade lappprivilegiet i behåll, vilken bosättning vore direkt hinder för renskötseln eller av annan anledning icke borde få vara kvar.

Behovet av åtgärder från det allmännas sida för beredande av bosättning åt lappar vore också erkänt. Lapparna själva vore icke vållande till, att de råkat i den belägenheten att icke längre finna utrymme och bärgning inom renskötseln. Vad hittills åtgjorts vore icke tillfyllest. Vad upplåtelse av jordbrukslägenheter beträffade vore vad härvidlag bjödes icke tillräckligt för att bereda möjligheter till försörjning.

I Norrbottens län hade jordbrukskolonisering för lappar hittills icke förekommit i annan mån än att början därtill så tillvida inletts, att på hemmanen Kurravaara nr 5, 6 och 7 i Jukkasjärvi socken i anslutning till bestämmelserna i 1928 års kungörelse i ämnet med tillhjälp förutom av statsbidragen enligt kungörelsen av medel tillkomna på enskild väg mera på försök tre jordbrukslägenheter upplåtits, varjämte förberedande åtgärder vidtagits för upplåtande av ytterligare sex lägenheter. Vidare hade ett kolonat 1934 upplåtits av domänstyrelsen. Detta vore emellertid ännu icke bebyggt.

I detta sammanhang torde få erinras om de bestämmelser för kolonatupplåtelse till lappar, som äro meddelade i sagda kungörelse den 18 juli 1928 angående grunder för upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark. Bestämmelserna avse upplåtande av såväl jordbruks- som bostadslägenheter.

ter. Upplåtelse sker å område, som jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande avsatts för upplåtelse åt lappar. Upplåtelseerna verkställas, så vitt avser mark ovan odlingsgränsen, av länsstyrelsen och beträffande annan mark av domänstyrelsen efter samråd med länsstyrelsen (1 §). Jordbrukslägenheten upplåtes på arrende för en tid av 50 år med optionsrätt för arrendatorn till förnyat arrende (6 §). Det åligger arrendatorn att på sätt och inom tid, som föreskrives i upplåtelsekontraktet, bebygga och uppodla lägenheten. Han äger utan återbetalningsskyldighet av allmänna medel erhålla dels byggnadshjälp med högst 2,000 kronor dels ock odlingshjälp med högst 500 kronor, vilket allt utbetalas i terminer i mån av arbetets fortgång (8 §). Under femton år från upplåtelsen åtnjuter arrendatorn frihet från utlagor och onera för lägenheten. Arrende erlägges från och med det sextonde året (9 §). Arrendatorn är berättigad att erhålla visst virke från kronomark (10 §) och har viss betesrätt å sådan mark (12 §).

Kungl. Maj:t har den 31 januari 1930 förordnat, att hemmanen Kurra-vaara nr 5, 6 och 7 i Jukkasjärvi socken samt vissa angivna områden inom Gällivare, Jokkmokks och Arjeplogs socknar skola avsättas för upplåtelse därstädes av jordbruks- och bostadslägenheter åt lappar i enlighet med bestämmelserna i nämnda kungörelse den 18 juli 1928. Kurravaara är beläget 14 kilometer nordost om Kiruna, alltså ovan odlingsgränsen.

1930 års lapputredning har fortsättningsvis anförts.

De i 1928 års kungörelse angivna grunder för hjälp till jordbruksbosättning för lappar syntes i huvudsak kunna bibehållas. Emellertid erfordrades i vissa hänseenden förmånligare villkor för kolonatupplåtelser. Bland annat borde till byggnader, odling m. m. utgå förstärkta bidrag.

Då lappkolonisten borde få stöd i någon avkomst från lägenheten redan från början, borde vid upplåtelsen av lägenheten vara uppodlat 1 hektar, därav 0.3 hektar fastmarksjord. Härför beräknades en kostnad av för fastmarksjorden 500 kronor och för 0.7 hektar myrjord 400 kronor, avrundat uppåt till 1,000 kronor. Byggnaderna å lappkolonaten borde från början begränsas till det oundgängligaste och sålunda utgöras av vad som kommit till användning vid provbebyggelsen på Kurravaaraställena eller ett boningsrum 8.5×5.6 inrett till förstuga, pörte och kammare, ladugård med plats för 3 kor och smådjur samt foderlada ävensom visthusbod eller häbbare. Vid planerandet borde iakttagas möjlighet till framtida utvidgning.

Efter erfarenheterna från Kurravaara, där medelkostnaden för två boningshus uppgått till 3,450 kronor för byggnad och kostnaden för ladugårdsbyggnad (med cementgolv i själva fähuset) till 2,270 kronor, allt av liggande timmer, borde byggnadskostnaderna per lägenhet, särskilt ifall flera ställen i närheten bebyggdes samtidigt och lapparna själva hjälpte till med den hantlangning, de kunde åstadkomma, kunna stanna vid 5,000 kronor.

Kostnad för brunn och utfartsväg beräknades till 240 respektive 450 kronor.

Förstahandsarbetena skulle alltså betinga en kostnad av 6,690 kronor, därav av 1,000 kronor för dikning och uppodling av 1 hektar jord, 5,000 kronor för uppförande av byggnader, 240 kronor för upptagande av brunn och 450 kronor för anläggande av utfartsväg.

De två förstnämnda posterna syntes böra i sin helhet bestridas av statsmedel, medan kolonisten borde kunna gå i land med iordningställande av brunn och utfartsväg mot ett bidrag av 75 %, avrundat till 500 kronor.

För uppodling av de återstående 4 hektar, som i genomsnitt torde behövas för att på lägenheten föda de 4 kor, vilka måste anses som minimibehovet, stode för närvarande till buds statens odlingsbidrag till innehavare av ofullständiga jordbruk. Lappkolonisten vore givetvis berättigad till dessa odlingsbidrag, för närvarande utgående med 50 % av beräknade arbetskostnaden, maximerat till 250 kronor per hektar. Med hänsyn till lapparnas klenare förutsättningar i allmänhet att gå i land med odlingsföretaget syntes de böra tillgodoses med ett något drygare bidrag, 75 % av beräknade arbetskostnaden, maximerat till 375 kronor per hektar, och upptoges därför att utgå av särskilda statsmedel skillnaden, 125 kronor per hektar eller för 4 hektar 500 kronor.

Behovet av statens tillskott för lappkolonatens iordningställande skulle alltså utgöra:

förstahandsodling	.....	kronor	1,000
byggnader	.....	»	5,000
bidrag till ytterligare odling	.....	»	500
bidrag till brunn och väg	.....	»	500
		summa kronor	7,000.

Vidare erfordrades i medeltal 400 kronor för lägenhet till lån åt kolonisten för inventarieanskaffning. Därjämte ifrågasattes avsättande av skogsallmänning till stöd åt kolonisterna.

Över 1930 års lapputrednings förslag ha yttranden inhämtats från, bland andra, statskontoret, lantbruksstyrelsen, statens egnahemsstyrelse samt 1936 års egnahemsutredning.

I vad rör den av 1930 års lapputredning föreslagna försökskoloniseringen ha sagda myndigheter och utredning anfört i huvudsak följande:

Statskontoret föreställde sig, att det för kolonisationsverksamhetens framtida utveckling vore lyckligare, om kolonisterna själva finge bidraga till nybyggenas tillkomst i större utsträckning än utredningen tänkt sig. Förden skull ifrågasattes, om icke lappkolonisationen i fortsättningen lämpligen kunde bedrivas i närmare anslutning till 1928 års grunder. Statskontoret förutsatte, att kostnaderna för försökskolonisationen, i likhet med vad ditills skett, skulle bestridas av lappfundsmedel.

Lantbruksstyrelsen: Staten torde böra träda hjälpande emellan genom skapande av försörjningsmöjligheter för lappar, som icke längre kunde livnära sig av renskötsel. De av utredningsmännen föreslagna åtgärderna här för syntes väl avvägda.

Statens egnahemsstyrelse: Det kunde ifrågasättas, om icke upplåtelsen lämpligen borde avse något mindre lägenheter än lapputredningen tänkt sig. Vidare borde i huvudsak allt odlings- och dikningsarbete vara utfört vid upplåtelsen, då sådant arbete föga lämpade sig för lapparna. Bebyggelsen av lägenheterna syntes, åtminstone i början tills mera erfarenhet vunnits, böra göras mera enkel och billigare, särskilt vad bostadshusen beträffade. Styrelsen hade vid inspektionsresa varit i tillfälle att taga någon kännedom om lappkolonisationen i Kurravaara och därvid funnit, att bostadshusen därstädes förefölle väl dyrbara.

1936 års egnahemsutredning: Det kunde synas ligga nära till hands att undanskjuta lapputredningens förslag i denna del och låta densamma bli beroende av lösningen av alla de frågekomplex, som inginge i egnahemsutredningens uppdrag. Egnahemsutredningen hade emellertid funnit sig oförhindrad

att tillstyrka omedelbara åtgärder i angivet syfte. Jämförelse med vissa andra former för upplåtelse av lägenheter å kronomark syntes bekräfta lapputredningens åsikt, att de förmåner, som vore förenade med upplåtelse av jordbruk till lappar, icke vore tillfyllest. Den erfarenhet egna hemsutredningen vunnit om behovet av hjälp vid nykolonisation över huvud visade samma resultat.

Anledning till erinran mot vad lapputredningen föreslagit angående upplåtelseformen, kostnadsberäkningar m. m. samt bidrag från det allmänna föreläge ej. Då man torde få utgå från att blivande jordbrukslappar som regel vore medellösa och måhända icke hade samma förutsättningar för kroppsarbete och förtjänster av skogsarbete som andra, syntes det ofrånkomligt att, därest rörelsen funnes värd uppmuntran och syftet med 1928 års kungörelse skulle vinnas, räkna med hjälp av effektivare slag än nu vore möjligt. Innan slutlig ställning toges till förslaget vore emellertid påkallat att utredning föreläge beträffande kostnaderna för den egentliga avdikningen och vad därmed sammanhängde.

I detta sammanhang torde också böra nämnas att *länsstyrelsen i Västerbottens län* i avgivet utlåtande förklarar sig ansluta sig till ett yttrande av vederbörande lappfogde, däri denne för länets del förorddat utläggande för lappar av fjällägenhetstypen såsom upplåtelseform i stället för upplåtande av kolonat.

Likaledes torde böra omnämnas att vid ett under år 1937 i Arjeplog hållet möte med lappar jämväl behandlats frågan om de av lapputredningen föreslagna kolonisationsåtgärderna. Därvid uttalades — under framhållande av vissa ytterligare önskemål — i stort sett anslutning till lapputredningens förslag.

Jag torde nu få återgå till *länsstyrelsens i Norrbottens län* framställning den 2 december 1938 om anvisande av 50,000 kronor till iordningställande av sex jordbrukskolonat för upplåtande till lappar.

Såsom motivering för denna länsstyrelsens framställning anföres i huvudsak följande:

I sitt betänkande har 1930 års lapputredning ägnat stor uppmärksamhet åt det frågekomplex som omfattar lappars bosättning. Bland de förhållanden som i detta sammanhang kräva beaktande nämndes även den stora mängden av lapska bosättningar, där vederbörande ännu hade lappprivilegiet i behåll, vilka bosättningar vore till direkt hinder för renskötseln eller av annan anledning icke borde få vara kvar. Med sistnämnda kategori av bosättningar hade utredningen närmast avsett sådana som på grund av bristfällighet, olämplig förläggning eller eljest av humanitära skäl icke vore försvarliga.

För att på ort och ställe få en närmare inblick i dylika olämpliga lappbosättningar företogo landshövdingen och landssekreteraren i länet under hösten 1938 en resa i trakterna på norra stranden av Torne träsk; resan var avsedd att utsträckas jämväl till Kalixälvens översta dalföre, men genom svåra väderleksförhållanden kvarhöllos färddeltagarna alltför länge på den förra trakten.

Erfarenheterna härifrån äro emellertid tillräckliga för att motivera att det icke får dröja med igångsättande av åtgärder för avhjälpan av missförhållandena på förevarande område. Från tidpunkten för framläggandet av

lapputredningens betänkande har antalet av de lappfamiljer, som nödgats upphöra med renskötseln och nomadlivet, endast ökats och frågan om överförande av denna grupp av lappar till bofast liv under människovärdiga former har blivit än mer brännande. Två renskötselår i följd, 1934/35 och 1935/36, ha för Norrbottenslapparna varit synnerligen ogynnsamma och medfört en minskning i renstammen på cirka 45 % för länet i det hela och på upp mot 60 % för området mellan Torneträsk och Stora Lulevatten, d. v. s. Gällivare och Jukkasjärvi lappbyar. En dylik förlust måste ju betecknas som katastrofal. Den sämst ställda av dessa lappgrupper torde kunna sägas vara den, som satt sig kvar i Torneträskområdet.

De genom Kungl. Maj:ts brev den 31 januari 1930 för jordbrukslägenheter åt lappar avsatta hemmanen Kurravaara nr 5, 6 och 7 vid Torneälv inom Jukkasjärvi socken ha genom länsstyrelsens försorg uppdelats i 9 stycken kolonat, av vilka hittills 3 stycken tagits i bruk av f. d. nomader. Bebyggelsen av kolonaten och en första odling har länsstyrelsen åstadkommit med anlitan- de av medel från enskilt håll jämte avkastning från hemmanens skog. Den- na försökskolonisation, som nu ägt bestånd i 6—7 år för de två äldsta och omkring 3 år för den senaste och som länsstyrelsen vid upprepade tillfällen — senast hösten 1938 — besiktigt, måste sägas ha utfallit på ett sätt som är ägnat att ingiva förhoppningar. Kolonisterna ha sålunda häst alla tre, en av dem t. o. m. två hästar, samt omkring 3 kor var; kreaturen födas till all- ra största delen utan anlitan- de av utängar.

Av klientelet på Torneträskområdet synes man i första hand böra inrikta sig på sådana familjer som kunna tänkas ha förutsättningar att slå sig fram som jordbrukare, och länsstyrelsen tänker sig därvid främst att fullfölja kolonisationen av de sex oupptagna jordbruksställena på Kurravaarahemmanen. Kostnaden för iordningställande av ett dylikt kolonat har av lapputredningen (sid. 297 ff. i betänkandet) beräknats till 7,000 kronor, ett belopp som med hänsyn till senare tiders prisstegringar torde böra höjas till 8,000 kronor.

Länsstyrelsen har alltså funnit oundgängligt att åtgärder omedelbart vid- tagas för överföring till bofast liv av lappfamiljer som nu slagit sig ner på Torneträskområdet och att början göres med iordningställande för därtill lämpade familjer av sex jordbrukskolonat på Kurravaarahemmanen. För bestridande av kostnaderna härför hemställs att till länsstyrelsens förfogan- de ställes ett belopp av 50,000 kronor.

Statskontoret har den 31 december 1938 avgivit utlåtande över länsstyrel- sens framställning. I detta utlåtande har statskontoret anfört i huvudsak följande:

I sitt den 21 november 1936 avgivna utlåtande över lapputredningens be- tänkande uttalade statskontoret, bland annat, att det givetvis vore svårt för ämbetsverket att bedöma, huruvida ett understödjande från det allmännas sida av lapparnas bosättning i den omfattning, som av utredningen föresla- gits, kunde vara av förhållandena påkallat. Statskontoret föreställde sig dock, att det för kolonisationsverksamhetens framtida utveckling vore lyckligare, om kolonisterna själva finge bidra till nybyggenas tillkomst i större ut- sträckning än vad utredningen tänkt sig. Från denna synpunkt förefölle de åtgärder, som år 1928 beslutats, vara att föredraga. Statskontoret ifrågasat- te fördenskull, om icke lappkolonisationen i fortsättningen lämpligen borde bedrivas i närmaste anslutning till därvid meddelade bestämmelser. Stats- kontoret förutsatte, att kostnaderna för försökskolonisationen liksom tidigare skulle bestridas av lappfondsmedel.

Såvitt statskontoret kan finna, synes länsstyrelsens nu framförda förslag i

huvudsak vara byggt på de förslag till åtgärder, som i sådant avseende framlagts av 1930 års lapputredning. Då utredningsbetänkandet ännu ej varit föremål för statsmakternas ståndpunktstagande, kan statskontoret icke undgå att hysa tvekan angående lämpligheten att nu vidtaga åtgärder i den omfattning, som av länsstyrelsen föreslagits. Det vill fördenskull förefalla statskontoret, som om med vidtagande av dessa åtgärder borde anstå, till dess slutlig ställning tagits till lapputredningens förslag i ämnet.

Å andra sidan synes den av länsstyrelsen förebragta utredningen giva vid handen, att det vore i viss mån angeläget, att något åtgjordes redan nu för avhjälpande av de av länsstyrelsen uppgivna missförhållandena på förevarande område. För den händelse Kungl. Maj:t skulle anse sig böra — i större eller mindre utsträckning — bifalla framställningen, torde dock de understödjande åtgärder, som eventuellt kunna komma att vidtagas, böra ansluta sig till de bestämmelser i ämnet, som finnas intagna i kungörelsen den 18 juli 1928. Härigenom torde även de av länsstyrelsen beräknade kostnaderna kunna avsevärt nedbringas.

För bestridande av de med en eventuell kolonisation förenade utgifterna lär, i likhet med vad som tidigare skett, böra anlitas Norrbottens lappfond.

*Departements-
chefen.*

Länsstyrelsens framställning avser medelsanvisning för iordningställande å Kurravaarahemmanen av sex jordbrukskolonat för upplåtelse till lappfamiljer, som hållit sig kvar å vår- eller höstvisten i lågfjället vid Torneträsk. Upplåtelseerna skulle ske till lappfamiljer, som anses ha förutsättning att slå sig fram såsom jordbrukare. Vad som förekommit i ärendet torde giva vid handen, att åtgärder i det av länsstyrelsen angivna syftet utan dröjsmål böra vidtagas.

I fråga om kostnaderna för kolonatens iordningställande har länsstyrelsen hänfört sig till de beräkningar, som gjorts av 1930 års lapputredning. Enligt dessa skulle tillskottet från det allmänna uppgå till 7,000 kronor, därav 5,000 kronor för byggnader, 1,000 kronor för första odling, 500 kronor för ytterligare odling och 500 kronor för brunn och väg. Kostnaden för byggnaderna är beräknad med ledning av erfarenheten från de redan upplåtna Kurravaarakolonaten. Länsstyrelsen har emellertid med hänsyn till inträffad prisstegring funnit ett belopp av 1,000 kronor utöver det av lapputredningen beräknade erforderligt.

Statskontoret har i sitt utlåtande förklarat sig anse, att statsbidrag till kolonaten borde utgå enligt 1928 års upplåtelsegrunder, alltså med högst 2,500 kronor, därav 2,000 kronor för byggnader och 500 kronor för odling, detta i överensstämmelse med vad statskontoret anfört i utlåtandet över lapputredningens betänkande. I övriga över betänkandet avgivna utlåtanden ha icke framställts erinringar i förevarande hänseende i annan mån än att egnahemsstyrelsen ifrågasatt viss förenkling av byggnaderna.

Viss reducering synes kunna göras beträffande av länsstyrelsen begärt belopp för kolonatens iordningställande. Sålunda synes anledning icke föreligga att beräkna kostnaderna högre än lapputredningen gjort. Även om viss prisstegring inträffat, synes dock möjlighet finnas att få arbetena utförda med av lapputredningen föreslagna bidrag för iordningställandet av kolonaten, detta jämväl för det fall att, enligt vad länsstyrelsen meddelat, av

egnahemsstyrelsen ifrågasatt förenkling av husbyggnaderna icke låter sig genomföra. Vidare synes icke nödvändigt att i detta sammanhang anvisa bidrag till ytterligare odling utöver det, som kan erhållas enligt bestämmelserna i kungörelsen den 12 oktober 1934 angående statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk. Vid anförda reduceringar skulle statens tillskott uppgå till 6,500 kronor för kolonat.

Nyssnämnda belopp är betydligt högre än det bidrag, som kan utanordnas med tillämpning av bestämmelserna i 1928 års kungörelse. En tillfällig avvikelse från dessa grunder synes emellertid med hänsyn till föreliggande särskilda förhållanden ha fog för sig. Att undanskjuta frågan i avvaktan på den slutliga prövningen av lapputredningens förslag, som ej kan ske vid innevarande års riksdag, anser jag mig ej böra förorda, då omedelbara åtgärder synas av nöden.

Av nu anförda grunder finner jag mig böra tillstyrka medelsanvisning till de föreslagna 6 kolonaten med 39,000 kronor. Jag torde icke behöva framhålla att detta tillstyrkande icke innefattar något som helst ställningstagande till frågan om vilka bidrag som under normala förhållanden böra utgå vid lappkolonisation. Någon erinran mot kolonatens iordningställande genom länsstyrelsens försorg har jag ej att framställa.

Då nu gällande grunder för upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark tillkommit med riksdagens medverkan, lärer frågan om de av mig nu förordade förmånligare upplåtelsevillkoren böra underställas riksdagens prövning.

I likhet med statskontoret finner jag, att för bestridande av kostnaderna för ifrågavarande kolonatupplåtelser bör anlitas Norrbottens lappfond. Jag erinrar om att kostnaderna vid upplåtelse enligt 1928 års grunder utgå ur lappfonden, detta i enlighet med vad uttryckligen angavs vid grundernas tillkomst.

Jag förbiser icke i detta sammanhang ett uttalande 1930 av riksdagens revisorer därom att enligt revisorerernas mening större aktgivande borde ägnas frågan i vad mån avkastningen av lappfonderna må kunna finna användning för höjandet av själva den näringsgren, som för lappbefolkningen vore den viktigaste, nämligen rensköteln. I sådant avseende må endast framhållas, att det är bland annat angelägenheten av att förhindra uppkomsten av en för rensköteln vådlig bosättning, som föranlett länsstyrelsens framställning.

Norrbottens lappfonds tillgångar förslå emellertid ej till bestridande av kostnaden för den förordade kolonisationen, varför visst förstärkande av fonden erfordras. I sådant hänseende torde jag få framlägga förslag i det följande.

II. *Framställningen om överförande av medel till Norrbottens lappfond m. m.*

Jag torde nu få övergå till den i början av mitt anförande omnämnda framställningen av länsstyrelsen i Norrbottens län i skrivelse den 17 februari 1939. Framställningen avser, som förut nämnts, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för överförande till Norrbottens lappfond av 200,000 kronor

ävensom förordna att de belopp, som av länsstyrelsen förskotterats till Norge för betesavgifter, vilka förklarats skola stanna på statsverket, hädanefter icke skola påföras lappfonden. Tillika hemställes, att därest icke det belopp, länsstyrelsen i förut omnämnda framställning den 2 december 1938 begärt för viss lapsk kolonisation, anvisas av andra medel, till lappfonden måtte överföras ytterligare 50,000 kronor. Överförandet har av länsstyrelsen avsetts ske från jämtländska renbetesfjällens skogsfond.

Då länsstyrelsens framställning har visst samband med ett av 1930 års lapputredning väckt förslag om överförande av medel till Norrbottens lappfond, torde — innan jag närmare redogör för framställningen — få lämnas vissa uppgifter beträffande detta förslag.

1930 års lapputredning föreslår i sitt förut nämnda betänkande bland annat uppförande av mekaniska anordningar av skilda slag för underlätandet av en rationell renskötsel.

Dylika mekaniska anordningar, att färdigställas under en tid av sex år, föreslås till en sammanlagd kostnad av 722,578 kronor enligt följande specifikation.

Stängsel	kronor 493,565
Skiljningshagar	» 24,521
Broar	» 54,677
Stigar	» 18,565
Båtar och båthus	» 3,005
Stugor och kåtor	» 37,495
Telefonlinjer	» 85,750
Slaktskjul	» 5,000

Summa kronor 722,578.

Kostnaderna för dessa jämte vissa andra mindre betydande arbetens utförande och underhåll böra enligt utredningens mening bestridas dels av de s. k. Suorvamedlen (vissa vattenregleringsavgifter), dels från Norrbottens lappfond och dels från lapparnas byakassor. Då dessa medel emellertid icke äro tillräckliga för ifrågavarande ändamål, föreslår utredningen en öfverflyttning från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond av ett belopp av 718,000 kronor. Detta belopp motsvarar, efter vissa avdrag, av utredningen beräknat nuvärde å för anläggningarnas utförande erforderligt tillskott till lappfonden, 330,000 kronor fördelat på sex år, samt nuvärdet å för anläggningarnas underhåll erforderligt kapital. Utredningen har föreslagit att beloppet överföres till lappfonden från jämtländska renbetesfjällens skogsfond.

I avgivet utlåtande över lapputredningens förslag har *statskontoret* anfört bland annat följande.

För lappväsendet avsedda fonders storlek ha icke anpassats efter omfattningen av lappväsendet i ifrågavarande landsdelar. Detta har medfört, att, medan tillgångarna å jämtländska renbetesfjällens skogsfond och jämtländska lappväsendets fond betydligt vuxit, väsentlig kapitalminskning uppstått å Norrbottens och Västerbottens lappfonder.

Någon anledning att i fortsättningen bibehålla länsuppdelning av de för lappväsendet avsatta tillgångarna synes statskontoret icke föreligga. Tvärtom torde öfvervägande skäl tala för en sammanslagning av berörda tillgångar till en fond för lappväsendets gemensamma understödande. Då statskontoret icke kan finna, att några hinder möta mot en sådan sammanslagning, får ämbetsverket för sin del förorda, att den måtte komma till stånd.

I betraktande av de betydande belopp av skogsförsäljningsmedel, vilka under senare år influtit å jämtländska renbetesfjällens skogsfond och vilka, enligt vad statskontoret under hand inhämtat från domänstyrelsen, lära kunna påräknas tillsvidare även i fortsättningen, synes avkastningen å den nya fonden kunna väntas bliva av den storlek, att avkastningen utan eftersättande av nödiga åtgärder borde förslå till täckande av samtliga utgifter för lappväsendet med undantag av sådana, som för närvarande bestridas från anslag å riksstaten. En dylik anpassning av utgifterna efter fondens avkastning skulle visserligen måhända kunna medföra, att av utredningen föreslagna byggnadsarbeten icke skulle i sin fulla utsträckning kunna genomföras inom den tid, som förutsatts. Ämbetsverket har emellertid svårt att föreställa sig, att en förlängning av utbyggnadstiden kan medföra mera påtagliga olägenheter. Såsom utredningen antytt lära för övrigt svårigheter möta att i de vidsträckt fjälltrakter, varom här är fråga, organisera och övervaka genomförandet av ett omfattande byggnadsprogram i ett alltför forcerat tempo.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i utlåtande över utredningens förslag anført bland annat:

Svårigheterna för lapparna inom Jämtlands län bero, såsom länsstyrelsen vid flera tillfällen haft anledning att framhålla, på den omständigheten, att de områden, som få av lapparna helt disponeras för renskötseln, äro relativt små och hårt trängda av bebyggelsen. Redan 1892 fann Kungl. Maj:t det vara nödvändigt, att ett större antal fastigheter måste förvärfvas för säkerställande av lapparnas näring. En del av dessa fastigheter hava nu genom köp övergått i kronans ägo och införlivats med renbeteslanden men de allra flesta, som alltjämt äro nödvändiga för renskötseln och det i än högre grad än förut på grund av det växande renantalet och den fortskridande uppodlingen, äro alltjämt kvar i enskild ägo. Taxeringsvärdet å dessa sistnämnda fastigheter, vilkas förvärvande bör ske så snart som möjligt, uppgår till icke mindre än cirka 1,500,000 kronor. Det synes vidare vara nödvändigt, att ytterligare fastigheter med ett taxeringsvärde av cirka 1 miljon kronor förvärfvas för att bereda ett bättre utrymme för lapparnas renar. Dessutom böra uppföras vissa renstängsel, huvudsakligen i gränsen mot Norge, enär genom dem kan förhindras att dryga skadestånd och renbetesavgifter måste erläggas för dit inträngande renar, samt vidare anläggas vägar och broar m. m. för en kostnad, som provisoriskt kan beräknas uppgå till över 700,000 kronor. Mera exakta uppgifter härom kunna vinnas först genom en mera ingående undersökning. Det framgår redan härav, att de jämtländska lappfonderna icke på långt när äro tillräckliga för att tillgodose trängande behov för det jämtländska lappväsendet och följaktligen icke kunna avstå något till de två övriga län, där renskötsel förekommer.

Jag torde i detta sammanhang få erinra, att Kungl. Maj:t i proposition den 21 januari 1938, nr 55, vilken proposition blev av riksdagen bifallen, föreslagit riksdagen medgiva, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 200,000 kronor finge räknat från den 1 januari 1938 uttagas och överföras till Norrbottens lappfond. Propositionen var föranledd av en framställning av länsstyrelsen i Norrbottens län i skrivelse den 6 november 1937. Såsom motivering för anslagsäskandet hade länsstyrelsen anført huvudsakligen följande.

Samtliga uti framställningen angivna nya mekaniska hjälpmedel för renskötseln ävensom förbättringsarbeten äro av den angelägenhetsgrad, att de snarast böra sällas i verket.

Redan med hänsyn till de direkta renskötseltekniska skälen anser länsstyrelsen anordningarna i fråga vara av ett så betydande intresse, att med deras utförande icke bör dröja längre än strängt nödigt. Även ett annat skäl talar för angelägenheten av att medel beviljas för ifrågavarande arbeten. Till följd av de för rennäringen exceptionellt ogynnsamma vintrarna 1935 och 1936 hava renhjordarna för många lappar inom socknarna i länet decimerats så kraftigt, att renskötseln numera icke kan lämna full försörjning åt sådana lappar. Åtgärder av skilda slag ha fördenskull måst vidtagas för att bispringa de lappar, som på grund av sagda förhållanden råkat i nödläge. Bland annat har lappväsendet så långt möjligt är sökt bereda de behövande lapparna arbete och inkomster vid sina anläggningsarbeten. Alitfort bör även denna möjlighet till förtjänstarbeten för de mindre renägarna bland lapparna utnyttjas för att bespara dem tvånget att för uppehållet tillgripa de få livrenar, som finnas kvar.

I det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över socialärenden anförde departementschefen bland annat.

De förslag till delvis genomgripande reformer å lappväsendets område, som 1930 års lapputredning framlagt, kunde enligt departementschefens mening prövas först sedan motsvarande undersökningar slutförts angående lappväsendets organisation och behov i Jämtlands och Västerbottens län. Självfallet borde detta icke utesluta, att vissa frågor av mindre räckvidd kunde utbrytas och lösas utan avvaktande av nämnda utredningars slutförande. Norrbottens lappfond saknade tillgångar att bestrida även sådana utgifter, vilka icke utan allvarligt men kunde uppskjutas. Då fonden så gott som helt saknade likvida tillgångar syntes nya medel böra tillföras fonden. Därvid torde den utvägen böra anlitas, att erforderligt kapital överfördes från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Departementschefen ansåge icke tillrädligt att gå till en överflyttning av sådan storleksordning, som 1930 års lapputredning föreslagit, innan lappväsendets behov i Jämtlands län varit föremål för slutlig prövning. Däremot syntes hinder icke böra möta för ett överflyttande av så stort belopp, som kunde anses nödvändigt för att bestrida oundgängliga utgifter för lappväsendet i Norrbottens län under den tid, som skäligen kunde beräknas förflyta intill dess den slutliga prövningen av 1930 års lapputredning kunde medhinnas. För sådant ändamål syntes ett belopp av 200,000 kronor tillräckligt.

De av chefen för socialdepartementet omnämnda utredningarna rörande lappväsendets organisation och behov i Jämtlands och Västerbottens län ha ännu icke av länsstyrelserna slutförts.

Överförande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond har förut skett dels vid Norrbottens lappfonds bildande och dels 1919. Syftet med jämtländska renbetesfjällens skogsfond var från början att utvidga jämtlandslapparnas renbetesområden. I anledning av proposition den 13 maj 1887 medgav riksdagen, att den behållna avkastningen av viss av domänstyrelsen företagen skogsavverkning på de jämtländska renbetesfjällen finge användas till nämnda ändamål. Genom beslut den 13 juli 1887 anbefalldes Kungl. Maj:t sedermera domänstyrelsen att till statskontoret inleverera behållna försäljningsmedel för försålda skogseffekter från renbetesfjällen, varjämte statskontoret ålades, att sedan statsverket blivit gottgjort för meddelade förskott för inköp av mark, förvalta överskottet såsom en särskild fond

under benämning jämtländska renbetesfjällens skogsfond, om vars användande för de av riksdagen medgivna ändamål Kungl. Maj:t skulle förordna framdeles. Av skogsavverkningen från renbetesfjällen och därtill lagda fastigheter hava guldits, förutom högst avsevärda belopp för inköp av fastigheter, jämväl, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, åtskilliga andra utgifter, som tarvats för fastigheternas förvaltning eller stått i samband därmed. Det oaktat ha fondens tillgångar varit i stigande.

Bildandet av Norrbottens lappfond skedde år 1914 jämlikt riksdagens med bifall till proposition (nr 62) till årets riksdag lämnade medgivande. Därvid tillfördes fonden 200,000 kronor från jämtländska renbetesfjällens skogsfond jämte visst annat belopp, så att fonden kom att uppgå till 293,647 kronor 42 öre. Tillförandet av medel 1919, som avsåg ett belopp av 390,000 kronor, var betingat därav, att fondens medel icke voro tillräckliga för att kunna vidkännas kostnaderna för vissa anordningar föranledda av 1919 års konvention mellan Sverige och Norge i renbetesfrågan. Överförandet skedde jämlikt 1919 års lagtima riksdags beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 199. Vid nämnda två tillfällen ha jämväl medel å tillhopa 560,000 kronor överförts till Västerbottens lappfond. Tillgängliga medel å jämtländska renbetesfjällens skogsfond uppgå för närvarande till omkring 1,500,000 kronor och å Norrbottens lappfond till 73,000 kronor.

Jag anser mig böra erinra att riksdagens revisorer år 1937 ha funnit sig böra ifrågasätta, att utgifterna för lappväsendet i sin helhet böra bestridas av särskilda å riksstaten anvisade anslag. Det syntes enligt revisorernas mening icke motiverat att bibehålla lappfonderna, vilka till väsentlig del uppkommit genom avkastning från kronan tillhörig egendom. Vid anmälan av riksdagens skrivelse den 27 maj 1938 i anledning av dess år 1938 församlade revisorers berättelse har Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 anbefallt statskontoret att i vissa närmare angivna hänseenden verkställa utredning rörande behandlingen av de statskontorets förvaltning underställda räntebärande fonderna ävensom framlägga förslag för ämbetsverkets fondförvaltning.

I skrivelse den 10 november 1938 har länsstyrelsen i Norrbottens län anhallit att för specificerade ändamål få disponera 85,245 kronor ur Norrbottens lappfond för 1938. Av sagda belopp belöpa i runt tal 69,000 kronor på nyanläggningar och fortsättande av under arbete varande anläggningar, 11,400 kronor på vidmakthållande av äldre anläggningar och återstoden på andra kostnader för lappväsendet. Länsstyrelsen anförde i skrivelsen, att länsstyrelsen vore medveten om att lappfonden för närvarande icke försloge till att täcka de därur begärda bidragen.

Framställning om förstärkning har länsstyrelsen gjort i förutnämnda skrivelse den 17 februari 1939. Länsstyrelsen har i denna skrivelse anfört bland annat följande:

Av det belopp, 200,000 kronor, som tillförts Norrbottens lappfond jämlikt av 1938 års riksdag lämnat medgivande, hade anvisats enligt särskilda Kungl. Maj:ts brev tillhopa 176,052 kronor 84 öre. Fonden beräknades vid 1939 års ingång innehålla 51,370 kronor 98 öre.

Större delen av det i skrivelsen den 10 november 1938 begärda beloppet avsåge arvoden till personal för övervakande av jakt och fiske, utgifter för vidmakthållande av lappväsendets anläggningar samt kostnader för fortsättande av påbörjade viktiga stängselbyggnader, och även de övriga posterna avsåge arbeten av angelägen art. Fondens tillgångar skulle alltså icke förslå till de sålunda framförda behoven, och det uppstode följaktligen åter nödvändighet att tillföra fonden medel.

Till en början ville länsstyrelsen erinra, att av ovan angivna belopp, 176,052 kronor 84 öre, utgjorde ej mindre än 94,116 kronor 18 öre medel som anvisats till täckande av förskotterade betesavgifter enligt renbeteskonventionen med Norge, vilka avgifter av länsstyrelsen jämlikt 188 § i konventionen förklarats skola stanna på svenska statskassan och icke, såsom regeln föreskreve, återgäldas av vederbörande lappar. Det syntes länsstyrelsen icke riktigt att lappfonden anlidades för täckande av betesavgifter som förklarats skola stanna på statsverket. Man hade grundad anledning förmoda, att betesavgifter av tillnärmelsevis den storlek som tidigare förekommit icke för framtiden skulle behöva komma i fråga. Det genomgripande ordnandet av renskötseln inom de områden, därifrån de olovliga betningarna på norskt område i huvudsak ägt rum, hade åstadkommit att dessa efter år 1935 tenderade att upphöra.

Ehuru det sålunda vore att antaga att så betydande avbränningar till följd av efterskänkta betesavgifter icke längre vore att vänta, så borde man dock, i fall icke andra statsmedel anlidades för ändamålet, för säkerhets skull alltid räkna med överraskningar från detta håll. Av detta skäl och för undvikande av allt för täta överföringar från jämtländska renbetesfjällens skogsfond hemställde länsstyrelsen — därest icke denna fond och alla tre lappfonderna sammanfördes till en gemensam fond för hela riket — att till Norrbottens lappfond överfördes ett belopp, tillräckligt att möta behovet icke endast för innevarande år utan också för åren 1940 och 1941. År 1940 inträffade den lagbestämda renräkningen, för vilken cirka 10,000 kronor behövde utverkas från lappfonden. Dennas inkomster torde hålla sig omkring 30,000 kronor för år.

Vid övervägande av det belopp, som efter gjorda beräkningar borde tillföras Norrbottens lappfond, hade länsstyrelsen stannat vid 200,000 kronor, som tillika med fondens inkomster i övrigt, så vitt kunde bedömas, borde vara tillräckligt för säkerställande av lappväsendets behov i länet under innevarande samt de två nästföljande åren.

Därest icke det belopp länsstyrelsen i framställning den 2 december 1938 begärt för viss lapsk kolonisation anvisades av andra medel än lappfonden, behövde tillskottet ökas till 250,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 25 februari 1939 i anledning av länsstyrelsens framställning anfört i huvudsak följande:

I sitt den 31 december 1938 avgivna utlåtande över en av länsstyrelsen i Norrbottens län gjord framställning angående upplåtelser av lägenheter åt vissa lappar inom Jukkasjärvi socken i Norrbottens län m. m. hade statskontoret på grundval av vissa från vederbörande länsstyrelse under hand lämnade uppgifter beräknat, att de disponibla tillgångarna å Norrbottens lappfond för närvarande uppgingo till cirka 109,000 kronor. Då emellertid länsstyrelsen i nu förevarande framställning beräknat motsvarande belopp till allenast i runt tal 51,000 kronor, har ämbetsverket från vederbörande lappfogde införskaffat ytterligare uppgifter angående fondens ställning. Enligt dessa uppgå de disponibla tillgångarna å fonden för närvarande till i

runt tal	kronor 83,000
Ränteinkomster och övriga fonden ännu ej tillgodoförda inkomster för budgetåret 1938/39 kunna beräknas uppgå till cirka	» 7,000
Summan av sålunda beräknade tillgångar	kronor 90,000
torde böra minskas med sammanlagda beloppet av från fonden utestående lån till lappar för inköp av renar m. m. eller med i runt tal	» 17,000
Återstående belopp, kronor 73,000,	

kan sålunda beräknas stå till förfogande för meddelande av nya anvisningar från fonden under innevarande budgetår. Därest det av länsstyrelsen beräknade medelsbehovet å 85,000 kronor anses böra i sin helhet tillgodoses redan under nu löpande budgetår, skulle alltså utöver å fonden tillgängliga medel erfordras ett belopp å 12,000 kronor. Om, på grund av förenämnda framställning angående upplåtelser av lägenheter åt vissa lappar inom Jukkasjärvi socken eller av annan anledning, ytterligare medel komma att beviljas ur fonden, måste givetvis vederbörlig hänsyn tagas härtill. Statskontoret ansluter sig till länsstyrelsens förslag om att — i likhet med vad som ägde rum under budgetåret 1937/38 — erforderliga medel till förstärkning av tillgångarna å Norrbottens lappfond ställas till förfogande från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Å sistnämnda fond tillgängliga medel uppgå för närvarande till ungefär 1,500,000 kronor.

Den allmänna omprövningen av sättet för finansieringen av utgifterna för lappväsendet torde komma att äga rum tidigast vid 1940 års riksdag och de nya bestämmelser, som därvid må komma att utfärdas, kunna således förmodas träda i kraft först från och med budgetåret 1940—41. På grund härav torde praktiska skäl tala för att, därest tillgångarna å Norrbottens lappfond anses böra förstärkas redan under innevarande budgetår, därvid beaktas jämväl de anspråk å medelsanvisningar ur fonden, som kunna förväntas uppkomma under budgetåret 1939/40. Fondens inkomster för sistnämnda budgetår torde såsom för innevarande budgetår kunna beräknas uppgå till cirka 30,000 kronor.

Någon anledning att frånga tillämpad princip i fråga om sättet för täckandet av utgifter för forskotterade betesavgifter föreligger enligt statskontorets mening för närvarande icke.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har i utlåtande den 27 februari 1939 anfört huvudsakligen följande.

I sin den 29 december 1935 avgivna utredning beräknade 1930 års lapputredning årsbehovet av tillskott till de inom Norrbottens län förut disponibla kapitalen för nyanläggningar för lappväsendet inom Norrbotten till 55,000 kronor, under förutsättning att byggnadstiden bestämdes till 6 år och kostnaderna jämnt fördelades på denna tid. Till gäldande av underhållskostnaderna å de inom länet föreslagna byggnadsarbetena — bortsett från Gällivare och Jokkmokks socknar — beräknades årligen 19,537 kronor, varvid utredningen dock antog, att underhållet skulle taga sin början först 10 år efter det arbetena blivit påbörjade. Med utgångspunkt från dessa beräkningar hemställde utredningen, att från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond måtte överföras ett belopp av 718,000 kronor, motsvarande kapitalvärdet av nyssnämnda årsutgifter med vissa avdrag. Med detta tillskott antogs, att såväl kostnaderna för de anläggningar, som utredningen ansett erforderliga, som för deras framtida underhåll skulle täckas. I ett i propo-

sitionen nr 55 till 1938 års riksdag åberopat yttrande har statskontoret ifrågasatt, att den av lapputredningen föreslagna byggnadstiden skulle förlängas såväl för att nedbringa kostnaderna som av organisatoriska skäl. Länsstyrelsen framhöll i sitt över utredningen avgivna utlåtande, att utredningen icke vore avslutad, såvitt anginge det jämtländska lappväsendet men att likväl så stora kapitalbehov kunde konstateras, att de jämtländska fonderna vore otillräckliga, detta särskilt på grund av det starkt begränsade utrymme, som stode till förfogande för lapparna inom Jämtlands län.

Utän avvaktan på slutbehandlingen av lapputredningen hemställde länsstyrelsen i Norrbottens län i skrivelse den 6 november 1937 att för vissa närmare specificerade ändamål få disponera ett belopp av 112,520 kronor ur Norrbottens lappfond för år 1938. Jämföres framställningen med lapputredningens beräkningar, innebär det sålunda begärda beloppet något mer än en fördubbling av årskostnaden. Framställningen motiverades dels med renskötseltekniska skäl och dels därmed att lapparna till följd av ogynnsamma vintrar åren 1935 och 1936 behövde erhålla inkomster genom anläggningsarbeten.

Chefen för socialdepartementet uttalade, att han hölle för sannolikt, att minst 90,000 kronor av lappfondsmedel måste av länsstyrelsen disponeras under år 1938 samt att Norrbottens lappfond vid 1938 års ingång så gott som helt saknade likvida medel. Nya medel borde därför tillföras sistnämnda fond, men det vore icke tillrådligt att redan då gå till en överflyttning av sådan storleksordning som 1930 års lapputredning föreslagit, innan lappväsendets behov i Jämtlands län varit föremål för slutlig prövning. Hinder syntes däremot icke möta för ett överflyttande av så stort belopp, som kunde anses nödvändigt för att bestrida oundgängliga utgifter för lappväsendet i Norrbottens län under den tid, som skäligen kunde beräknas förflyta, intill dess den slutliga prövningen av 1930 års lapputredning kunde medhinnas. Enligt departementschefens uppfattning vore ett belopp av 200,000 kronor tillräckligt för sådant ändamål.

Statsutskottet vid 1938 års riksdag underströk vad departementschefen sålunda anfört.

I den remitterade skrivelser har det oaktat länsstyrelsen i Norrbottens län nu gjort framställning om överföring till Norrbottens lappfond av ytterligare 200,000 kronor, som beräknats åtgå utöver sistnämnda fonds egna inkomster för åren 1939—1941. Dessutom har länsstyrelsen eventuellt begärt ett anslag från jämtländska renbetesfjällens skogsfond av ytterligare 50,000 kronor för lapsk kolonisation.

Det synes påfallande, att de utgiftsbehov, Norrbottens länsstyrelse i skrivelser den 6 november 1937 och i den remitterade skrivelser anmält, äro av en helt annan storleksordning än dem, lapputredningen beräknade. Hela kapitaltillskottet för lapputredningens byggnadsprogram beräknades ju enligt vad nyss omnämnts till 330,000 kronor ($6 \times 55,000$). Efter det Norrbottens lappfond på grund av propositionen nr 55 år 1938 erhållit 200,000 kronors tillskott, begär länsstyrelsen nu ytterligare 200,000 kronor för 1939—1941. Sammanlagda beloppet överstiger således det av lapputredningen för byggnadsprogrammet beräknade. Någon uppgift i vad mån lapputredningens program blivit fullföljt och huru de verkliga kostnaderna ställt sig till de beräknade lämnas icke. Visserligen har 1938 års anslag belastats med äldre betesavgifter till ett belopp av omkring 94,000 kronor, vilket belopp icke synes hava av Norrbottens länsstyrelse omförmäls i dess nyssnämnda skrivelse den 6 november 1937, men skillnaden blir det oaktat påfallande. Om det icke kan påvisas, att med det nu begärda beloppet lapputredningens program blivit i det närmaste färdigställt, måste man därför befara antingen

att kostnaderna för anläggningarna starkt stegrats på grund av forcering eller också att de belopp, länsstyrelsen erhållit och nu begärt, använts och komma att användas till andra ändamål än lapputredningen avsett med sin begäran om tillskott. I båda fallen synes man komma i strid med statsmakternas uttalanden 1938, att någon ändring av fonddispositionen, innan den slutliga prövningen av 1930 års lapputredning kunde ske, icke borde ifrågakomma, såvitt det icke rörde oundgängliga utgifter. Har anläggningsarbetet forcerats, torde länsstyrelsen hava avvikit från den av statskontoret anbefallda takten i arbetet och det må då ifrågasättas, huruvida ett sådant påskyndande är klokt. Man lär nämligen få utgå från att intresset att snabbt undvika reninvasion i Norge och konflikter mellan lappbyarna inbördes i all tillbörlig grad beaktats av lapputredningen. Gäller det åter att bereda lapparna nödhjälpsarbeten, såsom Norrbottens länsstyrelse antytt, måste framhållas, att det här är fråga om bestämt begränsade åtgärder för renskötselns bästa och att det kan visa sig ganska svårt att finna nya arbetsobjekt, när anläggningarna stå färdiga efter kortare tid än från början beräknats.

Det må också framhållas, att länsstyrelsen i den remitterade skrivelsen synes hava beräknat underhållsarbeten redan under år 1939, under det att lapputredningen antog, att dylika utgifter icke skulle behöva utgå förrän 10 år efter anläggningsarbetenas påbörjande.

I hittills behandlade delar synes den remitterade skrivelsen icke hava annat skäl för nya tillskott från de jämtländska fonderna.

Beträffande ersättningen för betesavgifter hava länsstyrelserna i såväl Jämtlands som Norrbottens län tidigare uttalat sig för att dylika utgifter icke borde täckas genom lappfondsmedel. Ståndpunkten synes emellertid icke hava vunnit Kungl. Maj:ts godkännande. Det belopp, som i följd härav tagits i anspråk av anslaget år 1938, torde icke vid detta anslags fastställande hava tagits i beräkning. Det förefaller då oundvikligt, att Norrbottens lappfond erhåller tillskott utöver det av 1938 års riksdag medgivna beloppet. Emellertid synes lappfondens behållning vid 1939 års ingång enligt statskontorets utlåtande den 31 december 1938 hava uppgått till i runt tal 109,000 kronor i stället för av länsstyrelsen i Norrbottens län beräknat belopp, 51,370 kronor 98 öre. I enlighet härmed torde för ifrågasvarande ersättning behövas ett tillskott av i runt tal 36,000 kronor (109,000 — 51,000 = 58,000; 94,000 — 58,000 = 36,000).

Vad slutligen angår de av länsstyrelsen i Norrbottens län anmälda utgifterna för lappkolonisation erinras, att lapputredningen icke föreslagit, att lappfonderna skulle belastas härmed. Innan en fullständig beräkning av de anspråk, som i första hand komma att ställas på lappfonderna föreligger, torde det därför icke vara lämpligt att överföra medel från de jämtländska fonderna för kolonisationen i Norrbotten.

I utlåtande den 2 mars 1939, avgivet i anledning av vad statskontoret och länsstyrelsen i Jämtlands län i ärendet anført, har *länsstyrelsen i Norrbottens län* till en början vitsordat statskontorets beräkning angående å Norrbottens lappfond tillgängliga medel. Med avseende å vad länsstyrelsens i Jämtlands län utlåtande innehåller, har anförts i huvudsak följande.

Lapputredningens beräkning av kostnaderna för planerade anläggningar gjordes under åren 1934—1935, då utpräglad lågkonjunktur rådde. Den förhöjning av material- och arbetspriser, som därefter inträtt, torde medföra en fördyring av anläggningarna med 20—25 % å de beräknade kostnaderna. Delvis på grund av att lapputredningen dragit ut på tiden längre än beräk-

nats har det visat sig nödvändigt att vissa av de i utredningens betänkande upptagna arbetena bleve utförda med större skyndsamhet än utredningen förutsatt. Härtill har även medverkat önskvärdheten av att bereda arbetsinkomst för lappar, som på grund av de för renskötseln ogynnsamma förhållandena åren 1935 och 1936 råkat i nödläge. Länsstyrelsen tillåter sig att härutinnan ytterligare hänvisa till sin framställning den 6 november 1937.

Den forcering av arbetena, som sålunda i viss mån ägt rum, har dock i in- tet fall föranlett ökade kostnader. Arbetena hava utförts på samma sätt som om den av lapputredningen utstakade arbetstakten tillämpats. Snarare kan det i en del fall antagas att besparingar kunnat göras genom att vissa arbeten skett i större sammanhang och därigenom medfört att materialinköp och transporter kunnat ordnas mera fördelaktigt.

Sedan lapputredningen avgav sitt betänkande har uppkommit behov av anordningar, som utredningen icke förutsett. Det har därför icke kunnat undvikas att lappfondens medel i viss mindre omfattning kommit att användas för andra ändamål än utredningen avsett. För tillgodoseende av sådana behov har av Kungl. Maj:t vid skilda tillfällen anvisats medel, vilka dock icke uppgått till väsentliga belopp.

Med anledning av vad länsstyrelsen i Jämtlands län anfört beträffande underhållsarbeten får länsstyrelsen erinra om att lappväsendet i Norrbottens län har anläggningar från tiden närmast efter tillkomsten av renbeteskonventionen med Norge, vilka anläggningar sålunda uppnått en förhållandevis hög ålder. Särskilt inom Troms fylke i Norge har lappväsendet nödgats uppföra ett flertal renstängsel och broar m. m., vilka sedan ett flertal år krävt årliga underhållsarbeten. I lapputredningens betänkande ha arbeten å dessa äldre anläggningar icke medräknats. De för år 1939 begärda reparationsanslagen taga i huvudsak sikte på dylika företag.

Då lappfondens tillgångar kunna beräknas till 73,000 kronor, i stället för av länsstyrelsen antagna cirka 51,000 kronor, synes det som om det av länsstyrelsen äskade beloppet skulle kunna minskas med c:a 20,000 kronor. Emellertid vill länsstyrelsen förutskicka, såsom länsstyrelsen också under hand meddelat jordbruksdepartementet, att länsstyrelsen har för avsikt att under innevarande år hos Kungl. Maj:t hemställa om anvisande av ett belopp av 15,000 kronor ur lappfonden för att av länsstyrelsen användas till bidrag för inköp av livrenar åt de lappar, som av kända orsaker fått sina hjordar hårt decimerade och för vilkas försörjning det är synnerligen angeläget att renantalet så fort ske kan återuppbibras.

Vid sådant förhållande finner sig länsstyrelsen böra vidhålla sin hemställan att till Norrbottens lappfond överföras i runt tal 200,000 kronor eller, där est icke det för lapsk kolonisation begärda beloppet anvisas av andra medel, 250,000 kronor.

Departements-
chefen.

Det belopp, som år 1938 jämlikt riksdagens medgivande tillfördes Norrbottens lappfond, var avsett att räcka till för bestridande av fondens utgifter intill dess lapputredningens förslag blivit slutligen prövat. Så har emellertid icke blivit fallet, detta beroende dels på att den slutliga prövningen av lapputredningens förslag icke kan som beräknats ske under innevarande år, dels ock därpå att lappfondens utgifter under 1938 stigit utöver vad man förutsett. Sistnämnda förhållande är i sin tur föranlett bland annat av att förskotterade betesavgifter till Norge å icke mindre än omkring 94,000 kronor måst under året ersättas ur fonden. På grund härav erfordras viss förstärkning av fonden.

Då medel sålunda måste tillföras fonden utifrån, synes särskilt angeläget att vid beräkning av fondens utgifter begränsa sig till vad som är oundgängligen nödvändigt. Erforderligt belopp för bestridande av utgifterna under innevarande och nästa år synes icke kunna beräknas lägre än 210,000 kronor, däri då ingå 39,000 kronor för av mig i det föregående förordade åtgärder för viss lapsk kolonisation. Vid beräkningen har jag utgått från att kostnaderna för nya anläggningar och fortsättande av anläggningar under arbete hålla sig omkring ett belopp av 55,000 kronor för år, vilket vad innevarande år angår skulle innefatta en beskärning av vad länsstyrelsen för ändamålet begärt med omkring 14,000 kronor. Jag förbiser icke, att vissa olägenheter kunna följa härav, men finner av förut antydd grund en dylik beskärning befogad.

Då lappfondens likvida tillgångar uppgå till i runt tal 73,000 kronor, däri ingår beräknad inkomst för fonden intill utgången av innevarande budgetår, och fondens inkomst under nästa budgetår beräknas till 30,000 kronor, uppgår bristen för innevarande och nästkommande budgetår till (210,000 — 73,000 — 30,000 =) 107,000 kronor eller avrundat uppåt 110,000 kronor. Däri har då inräknats jämväl erforderligt tillskott för utgifter under senare halvåret 1940. Även om beloppet således ej kan förutsättas bli tillfullo taget i anspråk före den 1 juli 1940, synas nämligen praktiska skäl tala för att, i avvaktan på resultatet av omprövningen angående sättet för finansiering av utgifterna för lappväsendet, beloppet i sin helhet medtages vid beräkning av för fonden under budgetåret 1939/40 erforderliga tillgångar.

Vad av länsstyrelsen i Jämtlands län anförts synes icke utgöra hinder för överförande av erforderliga medel för oundgängliga utgifter från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. På sätt skett vid Norrbottens lappfonds bildande och vid dess ökande 1919 och 1938 torde för erforderliga medels tillförande den utvägen böra anlitas, att det behöfliga beloppet överföres från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Riksdagens medgivande till åtgärden torde böra inhämtas.

Beträffande den av länsstyrelsen i Norrbottens län väckta frågan om särskild medelsanvisning för ersättande av vissa förskotterade betesavgifter synes åtgärd i förevarande sammanhang icke erforderlig. Enligt vad länsstyrelsen anför kan man ha anledning förvänta att dessa avgifter icke skola medföra alltför avsevärd belastning av lappfonden under den närmaste tiden.

Under återopande av vad jag i förevarande ärenden anför hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att, utan hinder av bestämmelserna i kungörelsen den 18 juli 1928 (nr 314) angående grunder för upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark, för upplåtelse genom länsstyrelsen i Norrbottens län åt lappfamiljer av sex kolonat å hemmanen Kurravaara nr 5, 6 och 7 i Jukkasjärvi socken

Kungl. Maj:ts proposition nr 174.

av nämnda län må utgå tillskott av statsmedel med högst 6,500 kronor för varje kolonat,

samt att ett belopp av 110,000 kronor må överföras från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Gunnar Sandström.